

PhD-hallgatói közösség a sikeres fokozatszerzés elősegítése érdekében

Törőcsik Mária – Szontágh Krisztina – Horváth Ádám
Pécsi Tudományegyetem

A regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói közötti együttműködés alacsony mértékét mutat, amelynek egyik gátja a hallgatók a fizikai távolsága.

A tanulmány alapfeltevése szerint a régiós térben a PhD-hallgatók fizikai távolságát leküzdheti a virtuális térben szerveződő közösségi kommunikáció.

A tanulmányban a regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói körében, virtuális közösségépítés sajátosságai kerülnek részletezésre a hallgatók sikeres fokozatszerzésének elősegítése érdekében.

Kulcsszavak: regionális tudományok, PhD-hallgatók, virtuális tér, együttműködés, közösségépítés, sikeres fokozatszerzés

BEVEZETŐ ÉS CÉLKITŰZÉSEK

A tanulmány fő célja annak kifejtése, hogy a regionális tudományok doktori iskolái PhD-hallgatóinak a számára a tényleges hallgatói közösségeken túl egy megvalósítási szakaszban lévő virtuális hallgatói közösség milyen módon nyújthat segítséget a hallgatók számára kommunikációjuk, együttműködéseik és ennek révén sikeres fokozatszerzésük elősegítése érdekében. A vizsgálatba bevont doktori iskolák: a Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar Kerpely Kálmán Doktori Iskola (továbbiakban DE), a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola (továbbiakban PTE), a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola (továbbiakban SZE), a Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar Közgazdaságtani Doktori Iskola (SZTE) és a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola (továbbiakban SZIE).

A vizsgálat során a megjelölt témához kapcsolódó számos szakirodalmat dolgoztunk fel, a tanulmány alapját azonban a vizsgálatba bevont doktori iskolák hallgatói körében lefolytatott fókuszcsoportos megbeszélések és kérdőíves megkérdezések eredményei és következtetései képezik. A vizsgálat kiterjed a tényleges PhD-hallgatói közösségek együttműködésének megismerésére és a virtuális tér által nyújtott további kommunikációs, együttműködési lehetőségek részletezésére. A tanulmányban meghatározzuk a virtuális PhD-hallgatói közösség létrehozása során betartandó követelményrendszert, amelynek eredményeit a Pécsi Tudományegyetem kezdeményezésével létrejövő TÁMOP-4.2.3-12/1/KONV-2012-0016 számú „Tudománykommunikáció a Z generációnak” projekt megvalósítása során felhasználják. A projekt tervezett kimenete egy olyan PhD-közösség megalkotása a virtuális térben, amely a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori

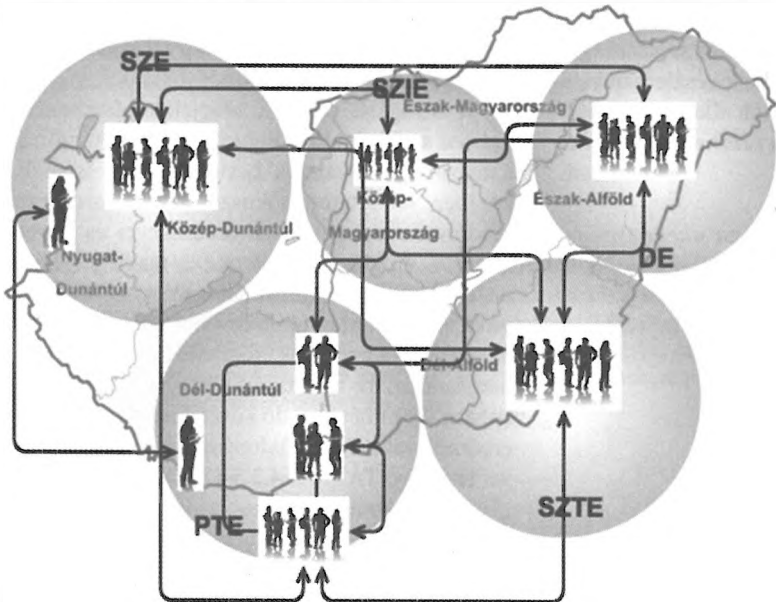
Iskola PhD-hallgatóit fogja össze, majd annak tapasztalatai kiterjesztésre kerülnek a Pécsi Tudományegyetem Orvostudományi Kar Gyógyszertudományok Doktori Iskola és a Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Kar Breuer Marcell Doktori Iskolájának hallgatóira. A web2 lehetőségének kihasználásától várt eredmény a PhD-hallgatók nagyobb mértékű együttműködése, egymás munkájának segítése sokrétebb tudományos tevékenységet megvalósítva.

PHD-HALLGATÓK A RÉGIÓS TÉRBEN

A regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói csoportjai Magyarországon a régiós térben földrajzilag egymástól távol folytatják tanulmányaikat. A PhD-hallgatók egymás közötti kommunikációs aktivitása alacsony szintet mutat. Az 1. számú (saját szerkesztésű) ábrán a regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói egymás közötti kommunikációs irányainak grafikus ábrázolása látható. A narancssárga körök és az egyetemek rövidítései a hozzájuk tartozó regionális tudományok doktori iskolákat

jelölik és a doktori iskolák hallgatócsoportjai között felrajzolt nyilak a doktori iskolák hallgatócsoportjai közötti kommunikáció irányát és variációs lehetőségeit ábrázolják. A PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola esetében az egymás feletti hallgatócsoportok a hallgatókat évfolyamonként szimbolizálják és a közöttük berajzolt nyilak az évfolyamok közötti kommunikáció irányát mutatják. Az ábra áttekinthetőségének megtartása érdekében az évfolyamok szimbolizálása nem minden regionális tudományok doktori iskola esetében történik meg. Az ábrán jelölt nyilak „kuszasága” azt mutatja, hogy a PhD-hallgatók közötti kommunikáció megvalósulhat egy doktori iskolán belül azonos évfolyam hallgatócsoportjai között, különböző évfolyamok hallgatócsoportjai között, különböző doktori iskolák azonos évfolyamok hallgatócsoportjai között, különböző doktori iskolák különböző évfolyamainak hallgatócsoportjai között, valamint a doktori iskoláktól, évfolyamoktól, csoportoktól függetlenül. A kommunikációs lehetőségek száma és irá-

1. ábra: Regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatóinak kommunikációs áramlatai

Forrás: Saját szerkesztés, 2012

nya a PhD-hallgatók között együttműködési lehetőségeket rejt, amely együttműködés a tanulmány alapfelvetése szerint akkor nevezhető hatékonynak, ha az a hallgató számára hozzáadott értéket képvisel a hallgató sikeres fokozatszerzéséhez vezető útja során. A kommunikáció hatékonysága érdekében a PhD-hallgatók közötti kommunikációt olyan platformon célszerű koncentrálni, amelynek eredményeként a PhD-hallgatók közötti együttműködések létrejöhetnek és azok a PhD-hallgatók sikeres fokozatszerzését segítik elő. A mai modern közösség-szervező kommunikációs forma az interneten szerveződő közösségek virtuális kommunikációja. A virtuális közösségek megjelölésére használatos a web 2.0-es, internetes közösségek kifejezés. Az internetes közösségek, web 2.0-es közösségek által kínált lehetőségek alkalmazása nem áll távol a felsőoktatási intézmények kommunikációjától. A virtuális térben megvalósuló kommunikáció és a régiós térben megvalósuló kommunikáció eszközei és lehetőségei között azonban jelentős eltérések mutatkoznak.

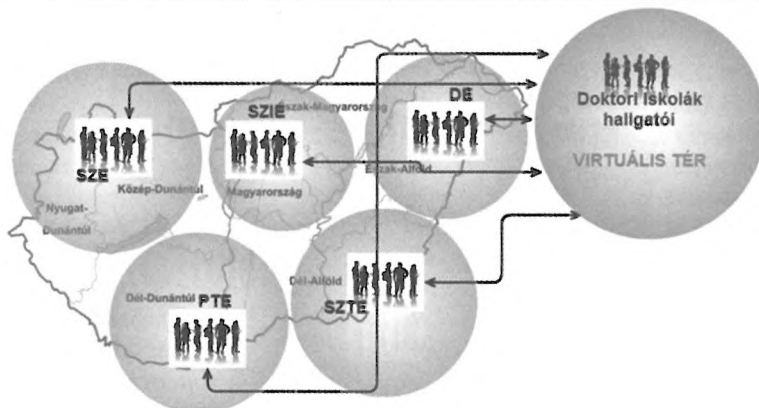
PHD-HALLGATÓI KÖZÖSSÉG A VIRTUÁLIS TÉRBE

A 2. számú (saját szerkesztésű) ábrán grafikus megjelenítésre kerülnek a régiós

térben szereplő PhD-hallgatók további kommunikációs lehetőségei a virtuális térben. A régiós térben a PhD-hallgatók fizikai távolságát leküzdheti a virtuális térben szerveződő közösségi kommunikáció. A virtuális térben egy lehetséges PhD-kutatói közösségben a PhD-hallgatók azonos csoportban helyezkednek el a fizikai elhelyezkedésüktől, egymástól való fizikai távolságuktól függetlenül. A PhD-hallgatói közösségben, virtuális közösségben a PhD-hallgatók kommunikációja fokozható, amely a tanulmány alapfelvetése szerint a PhD-hallgatók sikeres fokozatszerzését segítheti elő.

Az ábrán látszik, hogy a PhD-hallgatók közötti kommunikáció a virtuális térben egyszerűbb és áttekinthetőbb, mint a régiós, fizikai térben történő kommunikációs áramlatok. A virtuális térben megvalósuló hallgatói kommunikáció a PhD-hallgatók között régiós határokat átívelő, dinamikus együttműködések, munkamegosztás, tudásáramlást tehet lehetővé a hallgatók sikeres fokozatszerzése érdekében. A tervezett PhD-hallgatói közösség szereplői alapvetően a regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói, de a virtuális tér többi szereplőjéhez is kapcsolódhat a virtuális közösség, hatékonyságának fokozása érdekében, amely egyben a közösség marketingértékét is képviseli.

2. ábra: A virtuális térben megvalósuló kommunikáció a regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói között

Forrás: Saját szerkesztés, 2012

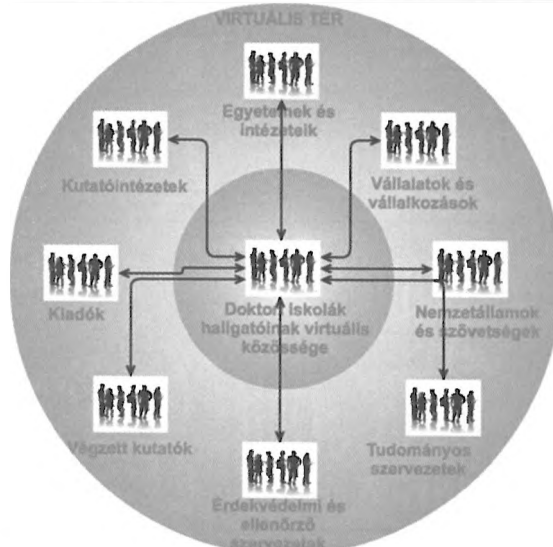
A 3. számú (saját szerkesztésű) ábrán vázoljuk fel azoknak a szereplők körét, amelyek a tervezett PhD-hallgatói közösség tevékenységében segítséget jelenthetnek és a mai infokommunikációs technika állása szerint könnyen elérhetők a virtuális térben. A szürke gömb jelöli azt a virtuális teret, ahol a kapcsolódási események létrejöhetnek, és a narancssárga gömb a tervezett virtuális PhD-hallgatói közösséget mutatja. A virtuális közösséghez kapcsolódó szereplők lehetnek hazai és nemzetközi érdekeltségűek egyaránt. A doktori iskolák PhD-hallgatói közösségét segíthetik az egyetemek és intézményeik, együttműködhetnek vállalatokkal, vállalkozásokkal, kutatóintézetekkel, kutatókkal, tudományos intézményekkel, érdekképviseleti és ellenőrző szervekkel, kiadókkal, más nemzetekkel, szövetségekkel. Az együttműködést segíti, hogy a virtuális térben a kapcsolatfelvételre fordított idő lerövidül és a befektetett energia mérsékeltebb a régiós térben való kapcsolatfelvételhez viszonyítottan.

A tervezett virtuális PhD-hallgatói közösség távoli célja, hogy a virtuális térben ábrázolt, kutatásban érintett és érdekelt, a földrajzi térben fizikailag is jelenlévő sze-

replők tényleges és aktív partnerei legyenek a közösségnek. „A szakirodalomban az egyetemi tudástranszferre ható tényezők közül a tudományos hálózatok szerepének vizsgálata még csak a kezdeti lépéseknél tart. A kutatások területén növekvő specializáció és verseny, valamint a gyors technológiai fejlődés – amely hozzájárul a nagy földrajzi távolságban élő tudósok közötti kapcsolatok fenntartásához és kiszélesítéséhez – lehetővé, de egyúttal elkerülhetetlenné is tesz az, hogy a nemzetközi együttműködés a magas szintű kutatások hatékonyságának kulcstényezőjévé váljék. A kutatói hálózatok nemcsak a tudományos aktivitást erősítik, hanem az egyetemektől az iparhoz áramló tudástranszfer intenzitását, minőségét is” (Varga – Parag 2009, 344).

A virtuális térben történő koncentráció, a felhasználók számának növelése és megtartása a megalkotott közösség aktivitásától, a témák aktualizálásától, a reagálási gyorsaságtól, a könnyű kezelhetőségtől, az adatvédelemtől függ legnagyobb mértékben. A centrum-periféria fogalma a virtuális térben egészen másként értendő, mint a földrajzi térben. A cent-

3. ábra: Regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói virtuális közösségének kapcsolódó partnerei a virtuális térben

Forrás: Saját szerkesztés, 2012

rum a virtuális térben történő alkalmazók koncentrációjával jön létre az általuk megosztott, számukra hasznosnak ítélt aktív és naprakész információtomeggel. A periféria kisebb intenzitású, jellemzően kapcsolt információkat tartalmazó virtuális közösségeket jelöl. A közösség tagjai közötti tudásáramoltatás, a közösségi aktivitás megvalósulásának alapfeltétele, hogy a közösség tagjainak érdekeltsége részletes megismerésre kerüljön, vagyis annak vizsgálata, hogy a közösség tagjainak pontosan miben lehet segítségére a PhD-hallgatói közösség.

A virtuális térben megvalósuló hálózatosodással kapcsolatos klaszteresedési folyamat a virtuális térben tömörülő PhD-hallgatói csoportra vonatkozik és fő célja a sikeres fokozatszerzés. Az együttműködő csoportok tömörülése a virtuális térben a PhD-kutatáshoz kapcsolódó intézményeket és/vagy személyeket jelöli. A PhD-hallgatókkal, a regionális tudományok doktori iskolákkal való együttműködés terén a kapcsolódó intézmények/személyek esetében fontosak lennének az oda-vissza kutatási megbízások, kutatói finanszírozások. A megbízások munkaalkalmat teremthetnek a PhD-hallgatók számára és az elhelyezkedési folyamat későbbi indításánál is segítségükre lehet a már ismert személyek köre.

A megbízásoknál ma már egyre jellemzőbb, hogy nem csak az egyetemetek bízhatják meg kutatások elvégzésével, hanem az egyetem is kiszervezhet kutatásokat vállalatokhoz, egyéb kutatóintézetekhez, amelynek során a kiszervezett kutatás az egyetem számára magasabb technológiai színvonalat biztosít és/vagy költséghatékonyabb megoldást eredményezhet. Az állam és apénzintézetek, alapítványok, nemzetközi pályázatok, mint finanszírozók bizonyos esetben szabályozókként, esetenként segítő szervezetekként jelennek meg. Az együttműködéseket segítő szervezetek első helyen alapvetően maga a virtuális közösség áll. A virtuális tér klaszteresedési jellemzővel bír, mivel adott cél – PhD-hallgatók

sikeres fokozatszerzése – érdekében jön létre a tömörülés, mint kutatói közösség, a virtuális térben. A közösségben tömörülő PhD-hallgatók aktivitása révén a jövőben feltételezett pozitív extern hatások eredményeként a közösség szereplőinek köre bővül és egyre több szolgáltatást képes beépíteni a virtuális közösség hálózatába, ami növeli további tagok csatlakozásának az esélyét. A feltételezett klaszteresedési folyamat a virtuális térben átlépi a fizikai tér regionális határait, amelynek eredményeként a közösség tagjai a közös érdekeltség alapján bővíthetik kommunikációjukat, kutatói együttműködésüket, kutatói munkamegosztásukat. Ahogyan a fizikai térben, úgy a virtuális térben is figyelembe kell venni néhány, a klaszterekre ható jelentős tényezőt. A tervezett virtuális PhD-közösségnek, a virtuális klaszternek az eredményességét befolyásolhatja, hogy

- milyen hosszú ideig képes fennmaradni (mivel az internetes közösségek rendkívül rövid életűek lehetnek);
- milyen a közösség szereplőinek befolyásoló ereje (nem mindegy, hogy milyen közösségformáló erejű PhD-hallgatók, kulcsfigurák kapcsolódnak);
- rendelkezésre áll-e a közösség működtetéséhez szükséges színvonalas, naprakész, technikai bonyodalmaktól mentes háttér-technológia;
- mennyire fontos a közösség, mekkora a működésének a létjogosultsága (Ducson és tsai 2007).

HALLGATÓI KÖZÖSSÉG MŰKÖDÉSI FELTÉTELEI A VIRTUÁLIS TÉRBE

A tervezett PhD hallgatói virtuális közösség létjogosultságának megalapozása érdekében a 4. számú (saját szerkesztésű) ábra nyújt segítséget. A táblázat a tervezett PhD-hallgatók virtuális közösségének működési erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit vázolja fel a közösségi oldal tervezési szakaszának megkezdése előtt, amelyet az ICEG Európai Központ által 2005-ben megjelent munkafüzet „A versenyképesség regionális vetülete” SWOT

analízise alapján készítettünk el (Ducson – Schmuck 2007).

Az analízisben a veszélyek közül a paradigmaváltás nehézségének leküzdése kulcsfontosságú lehet. Egy új megközelítés, kutatói együttműködési módszer elfogadása, elfogadtatása minden szinten nehézségekbe ütközik. Ennek leküzdése érdekében a személyes tapasztalatok, használatra ösztönző ajánlások rendkívül fontosak, amelyet a felhasználó-központú, a magas szintű technikai megoldások mellett az ember, emberközpontúság elv folyamatos érvényesülésével lehet megalapozni (Bögel 2004). A virtuális közösség PhD-hallgatóinak sikeres fokozatszerzése

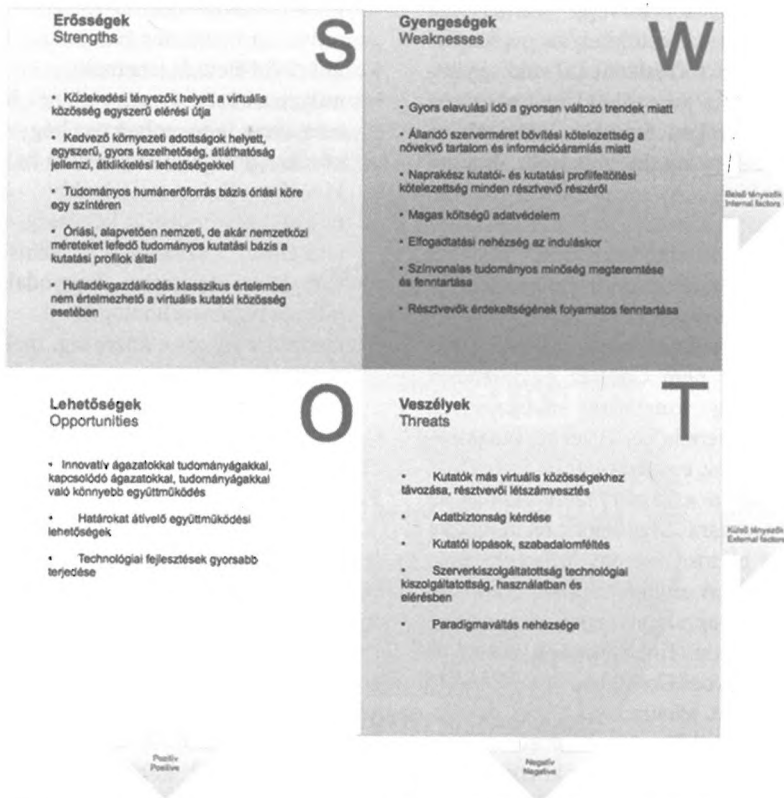
érdekében a felsőoktatási intézmények doktori iskoláinak marketingtevékenységében rejlő lehetőségek felismerése és annak kutatói feladatokra specializált kidolgozása hasonló fontosságú, mint egy általános felsőoktatási közösségi oldal működtetése. A közösségi oldalak működésének alap-eleme a PhD-hallgatói közösség, ami jelen esetben az egyetem doktori iskoláinak kapcsolódási pontjaiból építkezne. A közösség összetétele és mérete, annak fejlődési irányai határozzák meg az oldal későbbi sikerességét.

Egy „jó” ötlet, ebben az esetben csak akkor minősül valóban jónak, elfogadottnak, ha méreteiben növekvő, minőségében is fej-

4. ábra: PhD-hallgatók virtuális közösségi működésének SWOT analízise

PhD hallgatói virtuális közösség

Dél-Dunántúli Regionális Versenyképességi Kutatás elemzése alapján

Forrás: Saját szerkesztés a Dél-Dunántúli Regionális Versenyképességi Kutatás elemzése alapján, 2012

lődő kutatói közösség csatlakozik hozzá és a tudásáramlás iránya és minősége minden résztvevő számára hozzáadott értéket képvisel. „*A kutatói hálózati kapcsolatok minősége befolyásolja, hogy egy adott kutató milyen mennyiségű ismerethez képes hozzáférni más kutatókkal való kapcsolattartás által. Mindez összefüggésben van a hálózatban felhalmozódott tudással és a hálózatba belépő kutató pozíciójával is*” (Varga – Parag 2009, 355). Egy lehetséges PhD-hallgatói, kutatói közösség működése lehet rendkívül gyors, amelynek dinamikája a technikai fejlesztések miatt folyamatos változást követel. „*Az endogén növekedésemélet feltételezése szerint az új technikai tudás létrehozásához szabadon elérhető az összes rendelkezésre álló tudás. Ennek több tanulmány szerint (Anselin és szerzőtársai 1997, Varga 1998, Braczyk és szerzőtársai 1998, Malecki–Oinas 1999) földrajzi akadályai vannak*” (Rechnitzer 2008, 20). Az új, virtuális térben tervezetten kialakuló PhD-hallgatói, kutatói közösség, még ha nem is az összes tudás hozzáférhetőségét biztosítja, de lényegesen kibővíti a lehetőségek körét, amely közösségi kommunikáció, együttműködés, munkamegosztás átlépheti a fizikai tér földrajzi akadályait. A tervezett PhD-hallgatói közösségi oldal, kutatói hálózat elméleti és tartalmi feltöltése során alapvetően arra kell keresni a választ, hogy az adott közösségi oldal miben lehet tagjai segítségére, milyen hasznokat hozhat számára. Ismerni kell, hogy a közösségben mivel lehet elérni a folyamatos és aktív részvételt a színvonalas és dinamikus, többdimenziós kommunikációt. A PhD-hallgatók közösségi oldalának tervezési folyamatát megelőzően fontos kitekinteni a virtuális térbe a már működő közösségi oldalak feltérképezése céljából és a vizsgálatok eredményeként levont következtetéseket célszerű felhasználni a tervezett közösségi oldal tervezési folyamata során.

MŰKÖDŐ KUTATÓI KÖZÖSSÉGEK A VIRTUÁLIS TÉRBEN

A meglévő kutatókat támogató közösségi oldalak esetében felvetődik a kérdés, hogy

az adott közösség megosztásai a tudományos közösséget támogatja jelentősen, vagy kereskedelmi érdekek mentén szerveződik. Koltay Tibor 2010-es tanulmányában felhívja a figyelmet, hogy az eddigi Web 2.0-es környezet jellemzően nem kizárólag a tudományosságot támogatja, sokkal inkább kereskedelmi érdekek kiszolgálását célozza, még ha a felszínen közvetlenül a kutatókat szolgálja is. Példának felhozza a CiteULike-ot (<http://www.citeulike.org/>), az információkat megosztó oldalt, a Slideshare <http://www.slideshare.net/> prezentációkat megosztó oldalt, az szintén információ-megosztó oldal (Koltay 2010). A kritika értelmezésénél mindenképpen érdemes végiggondolni, hogy ezen oldalak létrehozása, működtetése jelentős technikai, humán erőforrás és egyéb, pl. pénzügyi befektetéseket igényel, tehát a megtérülési igény érhető.

Magyarországon egyre erősödő törekvések rajzolódni ki a kutatói versenyképesség javítása érdekében. A Magyar Tudományos Művek Tára (továbbiakban MTMT) jelentős, minden felsőoktatási intézményt lefedő, nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis. Ennek további fejlesztésére az Új Széchenyi tervben jelentős összeg került elkülönítésre, kiemelt pályázati felhívásban fogalmazva meg a szempontrendszer. A pályázat tehát a Társadalmi Megújulás Operatív Program keretein belül „A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) publikációs adatbázis szolgáltatások országos kiterjesztése című kiemelt projekt néven szerepel. Az MTMT 2011-ben még statikus adatbázis-feltöltési tevékenységet és rákereséseket testesített meg. A jövőben, a projektek megvalósulása következtében, akár a dolgozat alapötletéhez hasonló szerveződések is megvalósíthat, amennyiben a fejlesztés a piaci nyitás és az interaktivitás szemléletében történik. A projekt jelenlegi célja egyelőre az MTMT teljes kiépítése, adatvagyonának lényeges bővítése és használatának kiterjesztése a felsőoktatás teljes területére. A projekt az eddig az akadémiai intézményeknek nyújtott szolgáltatást terjeszti ki a felsőoktatásra. Az

MTMT központi informatikai rendszerének fejlesztésével, szolgáltatási területének országos kiterjesztésével és az adatbázishoz csatlakozó felsőoktatási intézmények adatbevitelének sokoldalú segítségével lehetővé válik a hazai felsőoktatási intézmények, akadémiai és más kutatóhelyek tudományos tevékenységének minél teljesebb és hitelesebb megjelenítése az első nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázisban (Makara 2012).

Az 1. számú táblázatban a meglévő közösségek és az elvi síkon vázolt Web 2.0-es PhD-hallgatók virtuális közössége néhány olyan tervezett tartalmi tényezőjét hasonlítottuk össze, amelyek tükrözik az eddigi tartalmakhoz képest megmutakozó különbségeket, a tervezett újszerűséget.

A közösségi oldal aktivitása a látogatottság és az oldal kínálta, szolgáltatások alkalmazásának gyakoriságától, a tényleges kapcsolatok kialakulásától, a közösség és egyéni tagjainak jelen és jövőbeni életpályájában megjelenő haszon kialakulásától és mértékétől, nem utolsó sorban újdonságtartalmától függ. A későbbi kutatások során az újdonságtartalom igazolása érdekében a közösségi oldal megtervezése előtt fontos megvizsgálni a felsőoktatásban már létrejött és működtetett közösségi oldalakat is. A PhD-hallgatók tervezett kutatói közösségének tagjai alapvetően a regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói lennének,

ezért is fontos a felsőoktatásban alkalmazott meglévő Web 2.0-es megoldásokat feltérképezni a jövőben tervezett kutatások során.

TOVÁBBI VIZSGÁLATI IRÁNYOK

A jelen tanulmány terjedelmi korlátai csupán a további kutatási irányok rövid tartalmi összefoglalóját teszik lehetővé. Annak érdekében, hogy a PhD közösségi oldal a tényleges felhasználói igényeket legyen képes kiszolgálni, a kutatás további területekre is kiterjed. A problémaorientált megközelítés teljesülése érdekében vizsgálni szükséges a közösségi oldal leendő elsődleges felhasználói, a PhD-hallgatók problémáit, amelyekre a közösségi oldal a szolgáltatásai, funkciói révén, megoldási alternatívákat kínál. A PhD-hallgató eredményes fokozatszerzésének folyamatában számos probléma merülhet fel, kimondottan a PhD-hallgatói élethelyzetből adódóan. A további kutatás során, a rendszerezés érdekében a problémakörök a hallgatók fokozatszerzési életútjának szakaszai által lehatárolva kerülnek kibontásra. A PhD-hallgatói életút egyes szakaszaiban feltárt problémák releváns kiindulópontot jelentenek majd a PhD közösségi oldal funkciókialakítása során.

GYAKORLATI EREDMÉNY - VIRTUÁLIS PHD-KÖZÖSSÉG PILOT VERZIÓJA

A kutatás eredményei a gyakorlati megvalósítás során beépítésre kerülnek a

1. táblázat: A tervezett PhD-hallgatói közösség és működő virtuális kutatói közösségek összevetése

Szemponctok	Működő kutatói közösségek	Tervezett Web 2.0-es PhD-hallgatói közösség
Szerveződés kiindulása	Kutatók által kezdeményezett	Doktori iskolák hallgatói által kezdeményezett (és/vagy doktori iskolák részéről kezdeményezett)
Kiindulási pont	Jellemzően tudományterülethez kötött, folyóiratok tagkutatóihoz kötött	Tudományághoz, doktori iskolák hallgatóihoz, doktori iskolákhoz kötött
Forráslehetőségek	Alapvetően vállalati és pályázati finanszírozás	Pályázati, intézményi finanszírozás, önfinszírozás
Résztevők	Érdeklődésnek megfelelő, jellemzően témaorientált kutatói bázis	Regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói, jövőbeni cél szerint kapcsolódó partnerek

Forrás: Saját szerkesztés, 2012

TÁMOP-4.2.3-12/1/KONV-2012-0016 számú „Tudománykommunikáció a Z generációnak” projekt révén, amelyet a PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola kezdeményezett. A közösségi oldal létrehozásának alapja a hallgatók fókusz-csoportos és kérdőíves megkérdezése, valamint számos munkacsoport eredményes munkája. A közösségi oldal funkciója és dizájnya a kutatás eredményei révén a jövőbeli felhasználók igényei szerint kerülnek kialakításra.

A főoldalon keresztül a PhD-hallgatók egy kattintással információt szerezhetnek a projektről, a PhD közösségi szerveződés célkitűzéseiről. A közösségi oldalon a hallgató a kutatási témájához kapcsolódóan téma szerint leválogathatja az aktuális és archivált konferenciákat, eseményeket. A felhasználó név, kutatási téma és intézmény szerint is rákereshet országos szinten kutatótársaira. A hallgató egyszerűen követheti az őt érintő jogszabályváltozásokat és könnyen elérheti az oldalról a doktori iskolájához kapcsolódó szakmai lapokat és szakmai társaságokat. A felhasználó az oldalon doktori iskoláinak tantárgyairól is informálódhat megadott értékelési szempontok szerint, továbbá az oldalon sok más funkció mellett apróhirdetéseket is feladhat.

A funkciók sokszínűsége a PhD-hallgatók felmerülő problémaköreire kínál megoldási alternatívákat, melynek révén az oldal a hallgatók sikeres fokozatszerzését kívánja elősegíteni. A hallgatók életében a PhD közösségi oldal akkor képviselhet csak hozzáadott értéket, ha a kínált funkciókon túl valós közösséggé képes fejlődni létszám és aktivitás tekintetében egyaránt. A virtuális közösségépítés felsőoktatási szabályszerűségei mellett a piaci jellemzők figyelembevétele is elengedhetetlen, hiszen az oldal a fentebb vázoltak alapján számos kapcsolódási ponttal rendelkezik, nem kezelhető zárt és homogén felsőoktatási halmazként.

A közösségi oldal működtetése során dől el, hogy az oldal milyen irányokba nyit, és milyen marketingértékeket hordoz

magában. Annak érdekében, hogy a PhD közösségi oldal fenntarthatóan legyen képes fejlődni, háttérben olyan tartalomfelelős személyeknek kell folyamatosan és aktívan közreműködnie, akik a közösség tagjain túl képesek formálni és folyamatosan aktualizálni az eseményeket, tartalmakat. A technikai részleteken felül a leendő felhasználók számára a bizalom légkörének megteremtése érdekében a közösségi oldal létrejöttéről személyes formában, bemutató konferencián is lehetőség nyílik informálni a célközöniséget.

A pilot verzió tapasztalatainak eredménye a későbbiek során beépítésre kerülnek két további doktori iskola PhD-oldalának létrehozási folyamatába. A két további doktori iskola eltérő tudományterületeket képvisel, mint a pilot verzió regionális tudománya. A tudományterületek sokszínűségéből következően a PhD közösségi oldalnak kezelnie kell a tudományterületek különböző igényrendszerének specialitásait. A két doktori iskola a Pécsi Tudományegyetem Orvostudományi Kar Gyógyszertudományok Doktori Iskola és a Pollack Mihály Műszaki és Informatikai Kar Breuer Marcell Doktori Iskolájának hallgatóinak kutatási tématerületei az oldal felé további technikai kihívásokat is jelenthetnek, amelyek kihívásokra már az oldal létrehozásának kezdeti szakaszában gondolni szükséges.

ZÁRÓ GONDOLATOK

A tanulmányban részletezett kutatói közösség célcsoportja elsődlegesen a regionális tudományok doktori iskolák PhD-hallgatói. A célcsoport konkrét beazonosítása a tervezett közösségi oldal célcsoportjának megismerésében is segít. A tanulmányban a megismerési folyamat elsődlegesen a célcsoport régiós és virtuális térben megvalósuló tényleges és potenciális kommunikációs lehetőségeinek feltérképezésében valósul meg. A célcsoport tagjai kommunikációs folyamatainak megismerése a PhD-hallgatói közösségi oldal tervezése során a problémaorientált

megközelítést teszi lehetővé. A tanulmányban a felvázolt virtuális PhD közösségi oldal térfogalmi megközelítésére került sor. A fizikai térben tapasztalható hallgatói koncentráció intézményhez kötött. A virtuális térben a hallgatók koncentrációja, tudásáramlata a fizikai intézményi kereteket túllépheti, amennyiben a hallgatók számára a közösségi oldal hasznos és biztonságos. Az adatvédelem és a szerzői jogvédelem megteremtése kiemelkedő fontosságú az oldal kialakítása és működtetése folyamán. A jogszabályi körülmények figyelembevétele, valamint belépési, regisztrációs és működtetési, alkalmazási szabályok ésszerű kialakítása a közösség védelmét és bizalmának megteremtését szolgálja. A közösség tagjai, a PhD-hallgatók közötti kommunikáció, munkamegosztás, tudásáramlás abban az esetben valósítható meg a virtuális térben a tervezett PhD-hallgatói közösségi oldalon keresztül, ha az oldal ügyfélorientált szemléletet követ. A tervezett PhD-hallgatói közösségi oldal tartalmi és formai elemeinek meghatározásához a jelen tanulmány információi segítséget jelenthetnek. A problémaorientált megközelítés eredményeként a közösségi oldalnak tükröznie szükséges segítségnyújtás szándékát a PhD-hallgatók sikeres fokozatszerzésének elősegítése érdekében.

HIVATKOZÁSOK

Bögel Gy. (2004), „Az elektronikus piacok fejlődéséről”, *Magyar Tudomány*, XLIX 2, 137-272. old.
Duczón Á. – Németh N. – Schmuck R. (szerk.), *Versenyképesség, Komplex Dél-Dunántúli Regionális*

Versenyképességi Kutatás, Pécs: Környezetünkért Közalapítvány, 2007

Koltay T. (2010), „Veszélyes-e a tudományra a web 2.0?”, *Magyar Tudomány*, CLXXI 5, 513-649. old.

Makara B. G. (2012), „A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) publikációs adatbázis szolgáltatások országos kiterjesztése” in: *TÁMOP 4.2.5.A-11/1-2012-0001 MTMT projektnyitó rendezvény előadása*, Budapest: MTA Könyvtára, 1-15. old.

Rechnitzer J. (2008), „A regionális fejlődés erőforrásainak átrendeződése, új súlypont: a tudás”, In: Lengyel I., Lukovics M. (szerk.), *Kérdőjelek a régiók gazdasági fejlődésében*, Szeged: JATEPress, 13-25. old.

Varga A. – Parag A. (2009), „Egyetemi tudástranszfer és a nemzetközi kutatási hálózatok szerkezete”, *Közgazdasági Szemle*, LVI 4, 343-58. old.

*Dr. habil. dr. Töröcsik Mária, CSc.,
egyetemi tanár
töröcsik@ktk.pte.hu
Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar*

*Szontágh Krisztina, PhD-hallgató
k.szontagh@gmail.com
PTE KTK Regionális Tudományok
Doktoriskolája*

*Horváth Ádám tanársegéd,
PhD-hallgató
horvatha@ktk.pte.hu
Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar*

Community of PhD Students for Supporting Graduation

The main aim of the study is to discuss how, along with off-line students' communities, a virtual community of PhD students, currently in its implementation phase, could help the students of the Doctoral Schools of Regional Science communicate and cooperate, and thus facilitate their success in earning a doctorate. The research includes learning about the cooperation of students' communities and detailing the cooperative possibilities of the virtual space. The requirements of creating a virtual community of PhD students is identified in the study, the results of which will be applied in practice at the initiative of the PhD School of Regional Science at the University of Pécs's Faculty of Business and Economics.

Mária Töröcsik – Krisztina Szontágh – Ádám Horváth